

Den nye verden – og den gamle

Walter & Carlo møder Tony Curtis, og Maren Pust møder Jarl Friis Mikkelsen, der snakker fra leveren.

Jarl Friis Mikkelsen fortæller i det følgende interview om det nye lystspil fra hans og Ole Steffensens hånd 'Walter og Carlo i Amerika' – og han fortæller om filmæstetik, hård kritik under bæltet, knivstikkeri i filmbranchen og meget mere.....

Men hvad går den da ud på, den nye film?

Det er noget med, at nogle russere skal have en ordre over til et amerikansk våbenselskab for at få nogle komponenter lavet til deres angrebsmissiler – så det er faktisk 3. verdenskrig, det handler om. Vi skulle jo ha' et emne, der er nogenlunde stort! Filmen hedder *Walter og Carlo i Amerika* – vi har villet lave en levende tegnefilm, det er jo faktisk næsten en 'Tintin'-titel. Og den er også hen i den stil. Verden kommer til at se mere og mere mærkelig ud – folk opfører sig mere og mere underligt; og vi har gjort meget, meget mere ud af bi-figurerne – dvs at Walter og Carlo kun er halvt så meget med som i de forrige film.

Sker der en udvikling af figurene Walter og Carlo fra 'Yes, det er Far' og frem til 'Walter og Carlo i Amerika'?

Jeg må – som det eneste – undskylde *Yes, det er Far*, den film kalkulerer vi ikke med. Da vi var færdige med den, havde instruktøren ikke timet filmen; den var 2 timer og 20 minutter, og den skulle være 80 minutter, så der måtte bare skæres 40 minutter ud. – Og så bliver det noget lort, man kunne ligeså godt smide produktet ud eller lave det til skovsværte! Den færdige film havde noget, som vi ikke syntes om selv – nemlig sketch på sketch, og da kunne man jo ligeså godt lave et TV program. Men med hensyn til figurene Walter og Carlo, så er de udviklet en del i den nye film; de er blevet mere tegneserie-agtige. Carlo bliver helt ego-centreret, hver gang der er noget, han ikke forstår; han har fx også sit eget sprog – og han løser nogle ting uden at vide det. I denne her film redder han ligefrem Walter – ganske vist uden at ane det. Han er jo et legebarn – et stort, latterligt, ynkeligt, tøffelhel-agtigt 'macho-legebarn' – det er, hvad han er!

I er jo blevet skældt en del ud for Jeres film-produktioner – det nogle kalder folke-

af Maren Pust

komedie, kaldes af andre – måske i særdeleshed anmeldere – 'foragt for folket...'

Der lades lidt hånt om almindelige regler for filmæstetik i de to af filmene – og det var sådan set også noget af meningen med dem; for de opstod som resultatet af subjektivt kamera, fordi Carlo er gift med Elly, som er et kamera. Dvs at grunden til vi startede på dem var for at lave parodi på filmvidenskaben – vi gjorde jo ting, man ikke må gøre: Der er overspring – det er der altså ikke, når der er almindeligt kamera – men når der er Elly-kamera, kan du springe fra den ene side til den anden. Det er sjovt at sætte et spejl op foran en videnskab, og så gøre det til noget, som læg-folk kan forstå. De gik ret bredt ind, og dvs at folk tænker ikke over, hvis fx en cigaret er blevet længere eller kortere – hvis du ser på Woody Allens seneste film, så er der masser af fejl i – det skider de på; det er mærkeligt – det forstår jeg ikke. Så vi tænkte: 'lad os gøre en fidus ud af det – lad os ridse det op, så det bliver helt klart.' Så skete der bare det, at så gik det hen og blev folkeligt. Men der er jo den fare, når du arbejder med en ironisk distance – også til dig selv som skuespiller – at nogle kritikere kaldet det selvlæde, arrogance og højrevethed. Og det må man leve med; derfor kan vi også leve med, at folk sagde, at det var noget lort. Vi kan ikke leve med, når folk siger, at det er foragt for folket, for så mener vi, at det er deres egen foragt, der skinner igennem i den kritik. Vi tænkte, at vi ville holde os iagttagende på afstand af alt det dér, dvs vi har aldrig blandet os i debatten. Det er jo filmen i sig selv, der bør kunne forsvare sig – og man må tage for gode varer, om folk synes, at det er noget lort – for så er det fordi man selv ikke er lykkedes i det.

Hvis du har den effekt i en bif, at du siger: 'Gud, der grinede de allesammen samtidig...' – da har du virkelig nærvær og samhørighed blandt publikum – ligesom hvis alle sidder og snøfter samtidig. Højere kan du ikke nå. Og der kan man sige, at *grinet* i hvert fald ikke er noget, man skal pege fingre ad og sige, det er mindreværdigt. Men der er mange, der gør det – ofte har man fornemmelsen af,

at fx anmeldere tænker: orv for satan, der kom jeg til at grine – hvordan skal jeg nu forholde mig til det? Nå, det kan jeg lige skrive mig ud af!

Bygger I på nogle principper om, at Jeres produktioner 'skal' være folkelige på linje med tidligere danske film-komikerpar a la Fy og Bi!

Der har jo været mange danske komikerpar op gennem tiden – Fy og Bi, som du nævner, og fx også Storm og Stille. Vores humor ligger vel tættest op ad Storm P., der dannede par med Chr. Arhoff. Ligesom Storm gjorde det, skriver vi jo vores tekster selv. Da jeg gik på universitetet undrede det mig stadig mere – i takt med at jeg lærte at forholde mig fortolkende til alting – hvor bredt fx Dirch Passer og Kjeld Petersens humor gik ind; jeg har altid beundret deres rytme. 'Folkelighed' forekom mig som et vældig interessant begreb, og samtidig er det optimal 'ufolkelighed' at gå på universitetet. Da jeg skulle til at skrive speciale, satte jeg mig for, at jeg ville finde ud af, hvad 'folkelighed' er for noget – så jeg studerede længe både film og trivialliteratur. Jeg fandt frem til, at der findes et helt univers omkring disse ting, som efter min mening er betydelig mere intellektuelt end det, man lærer på universitetet.

Men det er vel ikke kun i den medieskabte massekultur, I henter inspiration – det folkeliv, der findes udenfor medievirkeligheden, fx grisefester osv – ?

Da vi lavede *Op på Fars hat* tog vi selv en charter-rejse – netop til alt det der grisefest-halløj. Og virkeligheden overhaler een indenom nogen gange! Vi tænkte derfor med denne nye Walter og Carlo film, at vi ville gøre alting mere underligt, så alle figurer er mærkelige. De er blevet instrueret til at spille, som om det her var en 'rigtig' film – altså spille så man tror på dem – men det de siger og gør 'is out of this world'.

I har til stadighed valgt at holde Jer i den humoristiske boldgade – ikke noget med sørgelige endsige socialrealistiske film hos Jer...

Nu siger jeg noget, der er helt skrækeligt – jeg var mere rørt over *E.T.*, end jeg var over *Pelle Erobreren*. Jeg ved, at *Pelle* vil nogle ting – og bogen er fænomenal, den holder jeg meget af – men det var nemmere at græde, da *E.T.* rejste

hjem, end over den skæbne Pelle får. Det er måske fordi, jeg er barnlig, og jeg synes, at hver gang noget er fantasifuldt og eventyrligt, så kan man sidde og le eller græde, fordi man ikke rigtig ved, hvordan man skal forholde sig til det. Der sker nogle mærkelige ting med een – man kommer ind i en tredje bevidsthed, hvor man ikke kan formulere sig. Det øjeblik man skal forholde sig fortolkende til det, man ser, så er noget af oplevelsen ødelagt.

Vi har ikke haft andre ambitioner med vores film, end at det skulle være film for hele familien. Og det kan man sige er en lavpandet holdning – sådan syntes vi bare det måtte være, fordi vi selv var store fans af Morten Korch filmene, som man så sammen med sine forældre. Der er noget særligt ved at gå i biografen med sin mor og far og så få nogle oplevelser sammen. Det kan være lidt svært idag, for de fleste film handler om bumser og de problemer, man har, når man har dem. Eller de handler om nogle meget afsondrede emner, hvor man ikke kan få mange ind og se det.

Derfor tænkte vi, at det vi var bedst til, var at lave humoristiske film. Så er det en gambling om folk griner af dét, du griner af – men du kan kun gå ud fra det, du selv synes er sjovt. Vi var heldige, for der var også andre, der syntes, at de samme ting var sjove.

Hvordan er det af befinde sig i den danske filmbranche i modsætning til fx Danmarks Radio?

Det danske filmmiljø er sundt, fordi der er en stor bredde. Ikke mange steder finder man så varieret et udbud. De lange knive hænger imidlertid meget løst i denne branche. Jeg har været popmusiker og været i musik-miljøet – jeg har været journalist og været i journalist-miljøet og jeg har arbejdet på TV, men det værste miljø overhovedet, det er film-miljøet! De, der laver 'seriøse' film, har ikke meget tilovers for dem, som laver 'morsomme' film. Og de, der laver 'morsomme' film, er slet ikke 'kloge' nok til at lave 'seriøse' film. Derfor er der lejre – men jeg synes, at man må holde sig uden for det dér, det er simpelt hen for barnligt.

Hvordan tror du din egen udvikling indenfor mediet vil udforme sig?

Jo mere humoristisk man er indstillet, jo mere sørgelige bliver visse ting også – dvs du får en stadig større trang til at vise tragiske begivenheder. Min udvikling bliver hen i retning af, at mediet ikke bruges til at fremhæve og afsløre den illusion, som mediet i sig selv er; men snarere at benytte mediet og dets illusion til at vise noget af virkeligheden – og først da er man en rigtig god filmmand....

Et blankt stykke papir

Jørgen Leths nye film *Notater om Kærlighed* handler ikke så meget om kærlighed som om menneskets eller rettere en filmfortællers søgen efter en kropslig identitet, en identitet eller helhedsfølelse, der er forudsætningen for at selve filmen kan skabes.

Hovedpersonen, denne filmfortæller (spillet af Jørgen Leth selv) henvender sig direkte til kameraet i filmens første indstilling med ordene: 'Ulyst', 'Jeg er dum, jeg ved ingenting', og viser sig som et menneske der har tabt kontakten til sin krop og dermed også lysten til at skabe. Herefter præsenteres vi for fortællerens alter ego, en ikke mindre frustreret forfatter (Claus Nissen), der hele filmen igennem sidder ved sin skrivemaskine ude af stand til at få sin hånd i bevægelse og hamre bogstaver ned på sit blanke stykke papir. Han mumler ord, smager på stavelser, lytter til stemmer fra en båndoptagelse og prøver famlende men forgæves at skabe helhed og betydning ud af alle de mange 'notater' af erindringsglimt og tanker, der omgiver ham.

Men omsider tager filmens hovedperson en beslutning ud fra konceptet 'et sted skal man jo begynde' ved at tage sit filmhold med ud til øgruppen Trobiard ved New Guinea med det formål at gå i Bronislaw Malinowskys fodspor, antropologen, der for 60 år siden besøgte øerne og her fik inspiration til sit mesterværk 'The Sexual Life of the Savages'. Filmholdet filmer så sig selv filme øens indfødte, og ved denne konfrontation genfinder fortælleren forholdet til sin krop: 'Jeg finder min krop på floderne', hvorefter han kan smelte sammen med sit alter ego, forfatteren derhjemme og overtage hans plads ved skrivemaskinen for med et brændende begær at fylde det blanke stykke papir ud. En film i en film, der prøver at blive til en film.

Filmens pointe er netop, at billederne aldrig når at samle sig til en helhed i tilskuerens bevidsthed, fortællingen når aldrig at komme igang. Fragmenterne fremstår som løsrevne notater til en film, der endnu ikke er påbegyndt. Disse notater præsenteres for os i tableauer, der viser os lidende eller elskende par fra den vestlige verden. Smukt fotograferede øjebliksglimt. At se, at føle, at sanse et øjenbryn. En pige, der føler på sig selv gennem kjolens silke, en kvinde, der ruller sig i efterårsbladene, mennesker der går rundt om hinanden uden at

opnå kontakt. En hånds skælvende greb om et bundt pengesedler. Alt dette krydsklippet med forfatterens blyant, der med akkurat lige så stærk sanselighed forgæves prøver at fastholde og overføre disse billeder til det hvide papiers blanke overflade.

På et tidspunkt ser vi en mand, der i ekstrem mani klynger sin jakke af og på i en uendelig frustration. Tøj som tegn og kommunikation eller som adskillelse af kroppe. Heroverfor har vi kontrasten med de indfødte af begge køn, der ihærdigt barberer deres hår af ned til det bare skind.

Kontrasten mellem disse indfødte og vestens mennesker er desværre bare meget svag i filmens univers. Materialet om vesterlændingene er rammende og præcist både i dets betagelse af og i dets udlevering af vores forkvaklede kærlighedsliv, mens materialet om de indfødtes kærlighedsliv virker temmeligt spin-kelt. Vi ser kameraet foran dem, bag grundstæppet bag dem, vi ser dem forholde sig til kameraet og hører de evindelige instruktioner om at se i den eller den retning, om at vaske sig, pynte sig eller om ganske enkelt at rulle en smøg. Vi kan ikke finde os selv i disse attituder eller bliver fascineret heraf. Filmen formår aldrig at fange en gnist af liv i deres ansigter eller at løfte en flig af hemmeligheden i deres kærlighedsliv. Hertil er den blotte iscenesættelse gjort alt for stærk.

Det er helt klart antydningens kunst, Leth har efterstræbt med billederne i denne film. Men hans gentagne brug af ekstrem iscenesættelse og de mange metalag filmen opererer med, forvandler antydningerne til tommetykke tegn, der hamres i hovedet på os. Vi er ikke frie til at tolke billederne, vi udelukkes fra at lege med.

Kassandra Wellendorf

Notater om kærlighed. Danmark 1989. I & M: Jørgen Leth. F: Henning Carme og Dan Holmberg. K: Camilla Skousen. Medv.: Jan Nowicki, Stina Ekblad, Claus Nissen.